

Iep en iepenziekte

Vindt u iepen
belangrijk
en gunt u de
iepenziekte
geen kans?

Zorg dan dat
iedere zieke iep
onschadelijk
wordt gemaakt
en blijf nieuwe,
resistente iepen
planten!

Nederland
kan de iep niet
missen.

Telefoonnummers iepenwacht

Groningen:

Landschapsbeheer Groningen, 050 - 534 51 99

Friesland:

Landschapsbeheer Friesland, 0512 - 38 38 00

Noord-Holland:

Provinciaal Coördinator, 020 - 540 43 62

Zuid-Holland:

Landschapsbeheer Zuid-Holland, 0182 - 68 36 56

In de overige provincies is geen centraal nummer
beschikbaar en bent u aangewezen op uw gemeente.

Deze folder is tot stand gekomen
met financiële steun van

Arcadis Bomendienst

Postbus 177, 7300 AD Apeldoorn,

055 - 599 94 44

Nationale Bomenbank BV

Abbekesdoel 22a, 2971 VA Bleskensgraaf,

0184 - 69 89 89 en

de iepenwacht@

De iep is een prachtige, nuttige en sterke boom. Hij past
goed in stad of dorp, omdat hij veel van mensen verdraagt.

Ook in het Nederlandse landschap hoort hij thuis.

Vooral in de kustprovincies is de iep al eeuwen geliefd,
omdat hij goed tegen zoute zeewind kan.

De iep heeft maar één zwakte: de iepenziekte.

Deze zeer besmettelijke en dodelijke ziekte heeft al
veel slachtoffers gemaakt. Als we de iep willen redden,
moeten we dan ook rigoureuze maatregelen nemen.

U kunt daarbij helpen.

Wat kunt U doen?

In deze folder vindt u alle informatie die u nodig hebt.

EEN IEP
is buitengewoon

Iep en iepenziekte

Wat kunt **U** doen?

Hoe ziet een iep eruit?

In de zomer is de iep makkelijk te herkennen aan de vorm van het blad (scheve bladvoet) en de zaden (iependubbeltjes). 's Winters laten de jonge iepentakken een apart vertakkingspatroon zien (visgraatpatroon). Volwassen iepen zijn grote bomen met een brede kroon, die veel licht doorlaat.

Kenmerken van de iep (vlnr)

scheve bladvoet

bloeiwijze

iependubbeltjes

visgraatpatroon

volwassen boom

iepinspintkever
ware grootte: 2-3 mm

Hoe werkt de ziekte?

De iepenziekte is een schimmelziekte, die op twee manieren wordt overgebracht. Ten eerste door wortelcontact (vergroeiing van wortels) tussen zieke en gezonde bomen. Ten tweede door iepenspintkevers. Deze kevers leggen eitjes in zieke bomen. De nakomelingen vliegen naar gezonde bomen om van de jonge twijgen te eten. Daarbij nemen ze schimmelsporen mee, die bij het knagen in de wondjes terechtkomen en daar de houtvaten ingroeien.

De aangetaste iep probeert de schimmel tegen te houden door zijn houtvaten dicht te stoppen. Dit is te zien aan de bruine ring of stippen in een doorgesneden takje. Met deze heftige reactie doodt de boom zichzelf, want hij heeft open houtvaten nodig voor het watertransport vanuit de wortels naar de bladeren.

De ziekte verspreidt zich door het land, doordat de kevers kilometers kunnen vliegen, maar vooral ook doordat mensen vaak met besmet hout (open haard!) slepen.

De iepenziekte tast alleen leden van de iepenfamilie aan, dat wil zeggen bomen met de Latijnse geslachtsnaam *Ulmus* of *Zelkova*.

Ook de Goudiep, die veel in tuinen wordt gebruikt, is gevoelig voor de ziekte. Andere boomsoorten kunnen geen iepenziekte krijgen.

bruine ring of stippen in een doorsneden takje

frisgroene bladeren verkleuren snel naar geel en dan bruin

Hoe ziet de iepenziekte eruit?

In de zomer verwelken de frisgroene bladeren en verkleuren snel naar geel en dan bruin. Daarna vallen ze af, behalve de jonge blaadjes aan de uiteinden van de twijgen. Die blijven als vaantjes hangen. Na besmetting door kevers begint de verkleuring in één of meer takken. Door wortelcontact met een zieke buurboom verkleurt de hele kroon, meestal van onderaf beginnend. Wie een gezond takje doorsnijdt, ziet geelwit hout. Bij een aangetast takje is de buitenste houtring bruin of bruin gestippeld.

In sommige jaren bloeit de iep zo zwaar, dat het erg lang duurt voor hij goed in blad komt. Dat heeft niets met de ziekte te maken.

Zijn er iepen die niet ziek worden?

Ja, er zijn verschillende iepen, die minder snel worden aangetast. De soort *Ulmus laevis* (fladderiep) kan wel ziek worden, maar is niet aantrekkelijk voor de kevers en ontsnapt daardoor nogal eens. Verder zijn de klonen *Ulmus* 'Dodoens'; 'Plantijn'; 'Clusius' en 'Lobel' min of meer resistent tegen de ziekte. Sinds 2001 zijn in Nederland ook *Ulmus Resista*® iepen te verkrijgen als resistente rassen, zoals *Ulmus* 'New Horizon' en 'Cathedral'. De smalle, hoog opgaande *Ulmus* 'Columella' is volledig resistent.

Is een aangetaste iep te genezen?

Nee, als de schimmel eenmaal in de boom zit, krijg je hem niet meer weg. Heel soms lukt het, de aantasting te stoppen door de eerste zieke tak snel en rigoureuus weg te halen. Een enkele keer geneest een iep ook spontaan. Dit is echter zo zeldzaam, dat het geen zin heeft, de natuur haar

na kap direct schillen

gang te laten gaan in de hoop, dat de epidemie vanzelf afloopt. Dus kiezen we er in Nederland liever voor om aantasting te voorkomen.

Hoe voorkom je aantasting?

Net als bij besmettelijke veeziekten is een zeer rigoureuze en grootschalige aanpak de enige manier om de ziekte onder de duim te krijgen en houden. Dit gebeurt op verschillende manieren, die elkaar aanvullen. Zie hieronder.

Geef de kevers geen kans!

De iepenspintkevers broeden onder de bast van zieke en zwakke, maar ook van omgezaagde, gezonde (!) bomen. Door al deze broedplaatsen uit te roeien, voorkom je dat de kevers zich vermeerderen en de ziekte overbrengen. Dit mag alleen uitgevoerd worden door deskundige, gecertificeer-

de bedrijven, die iedere aangetaste iep meteen omzagen en direct schillen, versnipperen, composteren, verbranden of een jaar onder water bewaren. Dit overleven de kevers niet. Ook als gezonde iepen omgezaagd worden, moet het hout op bovengenoemde manier ongeschikt gemaakt worden voor de kevers.

Voorkom verspreiding via wortelcontact!

Vooraf in iepenlanen en -groepen kunnen de wortels van buurbomen met elkaar vergroeien. Als één iep wordt aangetast, kan de schimmel via zijn wortels doorgroeien naar de buren. De enige manier om dan de ziekte tot staan te brengen is, zowel de zieke boom weg te halen, als ook minstens twee 'gezonde' buurbomen aan beide kanten. Vaak hebben die buurbomen de ziekte namelijk ook al in hun wortels!

Laat waardevolle bomen inenten!

Het is mogelijk, iepen jaarlijks een soort 'griep-prik' te laten geven, waarmee de kans op aantasting heel veel kleiner wordt. Als een boom al besmet is of wortelcontact (gehad) heeft met een zieke boom helpen de injecties niet. De kosten hangen af van de dikte van de boom en bedragen gemiddeld € 40 per boom.

Inlichtingen bij Arcadis Bomen dienst:

055 - 599 94 44. bomendienst@arcadis.nl.

Iedereen moet meedoen!

De kevers kunnen meer dan tien kilometer vliegen. De ziekte kan zich dus snel verplaatsen en houdt zich helaas niet aan land- of gemeentegrenzen. Daarom heeft bestrijding alleen nut, als dat in een groot gebied gebeurt en als iedereen meedoet. Dat geldt niet alleen voor gemeenten, maar voor *iedereen die één of meer iepen bezit of beheert*. Als de ene beheerder er alles aan doet om de ziekte te bestrijden, maar zijn buur doet te weinig, dan blijven de kevers ook bij de goede beheerder slachtoffers maken.

Ook voor de bedrijven, die de zieke bomen weghalen en verwerken gelden regels. De speciaal gecertificeerde bedrijven zijn duurder, maar doen het zeker goed.

Hoe is de bestrijding georganiseerd?

In de provincies Groningen, Friesland, Noord- en Zuid-Holland is de Iepenwacht® actief. Dit is een samenwerking van alle belanghebbenden op iepen-gebied. Grote beheerders kunnen lid worden van de Iepenwacht en krijgen dan hulp bij de bestrijding. Zie ook www.iepenwacht.nl. In de andere provincies hangt het af van de gemeente waar u woont, of er iets wordt gedaan. Het IepenBeraad, gevestigd bij de Bomenstichting, probeert ook in die provincies de samenwerking te stimuleren.

Wat kunt U doen?

- iedere zieke iep, die u tegenkomt direct melden bij de betreffende gemeente
- als er niet binnen twee weken iets gebeurt, uw melding herhalen

Als er dan nog niets gebeurt:

- één van de onderstaande telefoonnummers bellen als u in een Iepenwachtprovincie woont
- in elk geval uw gemeentebestuur erop aanspreken

En verder:

- de gezonde iepen in uw tuin eventueel laten inenten, vooral als de ziekte in uw omgeving voorkomt
- als u zieke iepen in uw tuin hebt, de gemeente vragen of daar regels en voorzieningen voor zijn (soms haalt de gemeente ze voor u weg)
- zieke iepen in uw tuin door een goed bedrijf onschadelijk laten maken

Wat moet u vooral niet doen?

- ongeschild (niet ontbast) iepenhout bewaren voor de open haard
- onbekend, ongeschild hout mee naar huis nemen
- zieke iepen laten staan